

(/)

(/) Natur og Landskab (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab>)

Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>) Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

Det store svigt

Forrige artikel (</article/items/view/2878/103>)

Det store svigt

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1158

Del artikel: (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie->

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt))

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt\)\)](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt&title=\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-store-svigt&title=\)\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

Kjeld Hansen

Det store svigt. Beretningen om hundrede års naturfredning i Danmark

Udg. af Gads Forlag. 464 sider, ill, 399,95 kr.

Af Peter Fransen, seniorforsker ved Rigsarkivet

Det store svigt var en af de mest omtalte fagbøger i 2017 og med god grund. Et pionerarbejde om dansk naturfredning ville umiddelbart nok kunne give nogen omtale og nogle læsere, men at denne bog blev så profileret skyldes også den skarpe kant, som Kjeld Hansen har givet sit værk. Det er tale om et bevidst

forsøg på at råbe politikerne op og skabe en diskussion om den danske natur. Bogen er bygget op på den måde, at den først forsøger at skabe et kvalificeret grundlag for at føre diskussionen – altså hvor mange fredninger har der fundet sted de sidste 100 år, dernæst hvilke typer af fredninger der har fundet sted og på hvilke præmisser. Siden følger en vurdering af naturfredningens tilstand 100 år efter den første egentlig lov på området. Bogens titel opsummerer forfatterens holdning til indsatsen og ud fra de præmisser, han anlægger, kan man vanskeligt konkludere anderledes. Kjeld Hansen giver dog ingenlunde blot en kold kritik af forholdene. Igennem alle bogens faser forsøger han at pege på, hvad der kunne være gjort anderledes, hvis det faktisk var naturens tarv, man for alvor ønskede at varetage. Man er aldrig i tvivl om, hvor forfatteren bevæger sig hen, eller hvad han mener – det sikres ved at forsyne samtlige af bogens 45 kapitler med en 4-7 linjers prolog. Her trækkes hovedsynspunkterne op. Et journalistisk greb, mere end et videnskabeligt, men det virker. Den store bog bliver aldrig tung i læsermæssig henseende. Bogen er også et katalog over de største projekter gennem tiden - her kan i flæng nævnes Skagens Gren, Skallingen ved Esbjerg, Filsø i Vestjylland, Tipperne ved Ringkøbing Fjord, Bagholt Mose nord for Haslev på Østsjælland, Skjern Å, og Tøndermarsken. De involverede private og offentlige aktørers handlemåde analyseres nøje. Det er denne gennemgang, der giver bogen dens solide empiri, baseret på et omfattende kildemateriale herunder aktindsigtsager hos Miljøstyrelsen.

Hvad angår et så relativt banalt spørgsmål som antallet af, hvor mange fredninger der er gennemført, påviser han en babylonisk forvirring, og fremfor alt blandes pærer og æbler. Således er de fredninger, der optræder i fredningsregistret hos Miljøstyrelsen i Miljø- og Fødevarerministeriet for en stor dels vedkommende kulturhistoriske fredninger. De kan være nok så udmærkede, men ud fra en naturfredningssynsvinkel om ønsket om at opretholde den eksisterende natur og sikre biodiversiteten, er det ikke nødvendigvis særlig interessant. Der bruges meget krudt på at dokumentere, at antallet dels er fejlagtigt og dels kun kan anvendes med stor forsigtighed. Men det er vel ikke antallet af fredninger, der er vigtige, men fredningernes art og udbredelse? Det er dog ikke historien om en vidtfavnende national indsats for at sikre naturen, der kommer ud af gennemgangen. For at finde årsagen hertil bygger Kjeld Hansen sin argumentation historisk op og trækker tråde tilbage til fysiokratismen i 1700-tallet. Mantraet om landbruget som det eneste vigtige erhverv, har aldrig sluppet, og set i forhold til naturen, så har naturen skullet indordne sig under landbrugets behov. For den nyere tid er det tankevækkende, at det var Kanslergadeforliget 1933, der lagde grunden til de for naturen uheldige støtteordninger til landbruget. Landbruget er sammen med Det danske Hedeselskab skurkene i bogen subventioneret af offentlige midler og tilskud. Måske ikke overraskende så fremgår det tydeligt, at når valget står mellem penge og den "uberørte" natur, er det - næsten altid - naturen, der bliver valgt fra. Det mest mistrøstige i værket er dog, hvor galt det ofte er gået selv i de sager, hvor der så rent faktisk fandt en fredning sted. Ved fredninger bør myndighederne vide, hvad man vil, hvad man ønsker at beskytte, og hvordan det sikres. Det hjælper f.eks. ikke meget med "fredet til døde" - hvor kreaturerne manglende afgræsning bevirkede, at fredede områder groede til et pilekrat, og de lyskrævende planter, som var formålet med fredningen, forsvandt. Kjeld Hansen har mange varianter over samme tema. Mange sørgelige eksempler på fredninger, der ikke har haft den ønskede effekt på grund af mangelfuld pleje og genopretning. Ofte synes problemet at være koblet til myndighedernes manglende tilsyn og lodsejeres interesse i, at præmisserne for fredningen dør hen. På trods af økonomisk erstatning overlod fredningsmyndighederne det til ejernes beslutning, om de ønskede at realisere fredningens formål. Det var et gennemgående træk ved fredningerne, at plejeplanerne var fagligt utilstrækkelige og alt for ofte helt afhængige af ejerens velvilje. Et af de groteske eksempler, som Kjeld Hansen nævner, er hentet fra Tøndermarsken. Her har ganske få landmænd, der bor i selve Tøndermarsken, kunnet styre udviklingen i det fredede område til egen fordel. Det pumpe-system, som det offentlige finansierer renoveringen af for otte millioner og den dag i dag betaler driften af, er konsekvent blevet udnyttet til afvanding af det store

marskområde – mens intentionerne var den stik modsatte! Så galt er det ikke gået alle steder, og der kan faktisk komme udmærket naturgenopretning ud af støttekroner, men der er for ringe garantier, og systemet lægger op til afpresning, når ordningerne er ved at udløbe. Det dokumenteres tydeligt ved de såkaldte Miljøvenlige Jordbrugsforanstaltninger (MVJ). Ejendomsretten er det centrale omdrejningspunkt for gode fredningsresultater – og netop private fonde, der opkøber arealer til naturbeskyttelsesformål, ser forfatteren som et lille lys, selv stat og kommuner ses som upålidelige ejere i tider med økonomisk smalhals. Her vil jeg dog mene, at private fonde i bedste fald kan være et supplement til den fælles statslige opgave, der på internationalt plan må være at sikre de skrøbelige naturressourcer på kloden. Det ændrer offentlig-privat partnerskab (OPP) heller ikke på.

Overaskende for flere vil det sikkert være, at EU fremdrages som en bedre garant for den danske natur end de skiftende danske regeringer. De initiativer og naturbeskyttelseshensyn, som der immervæk er blevet sat i værk, er ofte direkte sket på EU's foranledning. Men er det ikke stadig sådan, at EU også er garant for den massive landbrugsstøtte i Europa?

Selv om der er vanskeligt ikke at lade sig rive med af bogen og dens argumentation, så kan man jo godt lege djævlens advokat. Er det kættersk at se naturen som et redskab for menneskelig udfoldelse? Og er det odiøst at stille krav om direkte (menneskelig) nytte af fredninger og naturtiltag? Under alle omstændigheder er det en bog, som ingen, der ønsker at deltage i debatten om Danmarks natur, kan undgå at forholde sig til. Måske kan man påstå, at det mere er et partsindlæg end en videnskabelig afhandling, men det forringer ikke bogens værdi. Uden er opgør med fortiden giver det kun ringe mening at planlægge fremtiden – således skriver forfatteren i epilogen under overskriften "Hvis vi skal have Naturfredning". Det er noget af en afskedssalut, men den synes at være berettiget.

Historie-online.dk, den 27. februar 2018

Forrige artikel (</article/items/view/2878/103>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

VEJLE ÅDAL - HISTORIE, NATUR, MENNESKER, KULTUR

VEJLE ÅDAL - HISTORIE, NATUR, MENNESKER, KULTUR

(</article/items/view/2878/103>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vejle-aadal-historie-natur-mennesker-kultur>) (<http://www.historie->

DET TABTE LAND

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-tabte-land](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/det-tabte-land))

Digitaliseret kulturarv - den rumlige dimension

HisKIS-seminar ser på, hvordan digitale redskaber giver os nye muligheder for at analysere, udforske og formidle den rumlige dimension i de store samlinger af digitaliseret kulturarv

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/digitaliseret-kulturarv-den-rumlige-dimension>)

TV-tips, uge 38, 2018

Bl.a. en udsendelse om tulipanboblen i Nederlandene

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-38-2018>) (<http://www.historie->

Ramaskrig

Da italienerne væltede Hofteatret er en udstilling og en tilhørende bogudgivelse, der fortæller overraskende historier om et spændende kapitel af dansk teaterhistorie

[online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/ramaskrig](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/ramaskrig)) (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2->

Guldfund på Hjarnø

VejleMuseernes arkæologer har udgravet en guldskat på Hjarnø, der stammer fra jernalderen i 500-tallet

[2/guldfund-paa-hjarnoe](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/arbejderhistoriefestival-6-oktober-2/guldfund-paa-hjarnoe)) (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/arbejderhistoriefestival-6-oktober->

Arbejderhistorie-festival

Spændende foredrag og uddeling af Arbejderhistorieprisen på Arbejdermuseet

2018) (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-37-2018>) (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-37-2018>)

TV-tips, uge 37, 2018

Bl.a. en udsendelse om Shepton Mallet Prison

HistorieLabs tidsskrift RADAR

RADAR med den nyeste faglige viden om historie- og kulturfaget

[online.dk/historielab/historielabs-tidsskrift-radar](http://www.historie-online.dk/historielab/historielabs-tidsskrift-radar))

Mest læste artikler

Lige nu I dag 7 dage 28 dage

Vikingetiden bliver klædt på (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/vikingetiden-bliver-klædt-paa>)

Aalborg 1300-1660. By, slot og befæstning (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/aalborg-1300-1660-by-slot-og-befaestning>)

Digitaliseret kulturarv - den rumlige dimension (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/digitaliseret-kulturarv-den-rumlige-dimension>)

Danmark - en kolonimagt (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/historie-og-topografi-11-11-11/danmark-en-kolonimagt>)

Historiens afslutning og det sidste menneske (<http://www.historie-online.dk/boger/historiens-afslutning-og-det-sidste-menneske>)

Trap Danmark bind 27 (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/historie-og-topografi-11-11-11/trap-danmark-bind-27>)

50 års ungdomskultur (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/indhold-i-ovrigt-52-52-52-52/50-aars-ungdomskultur>)

KONTAKT

(mailto:ppp@pedersholm.dk)

historie-online.dk

(/)